

Isumaginninnermi, ilinniartitaanermi peqqinnissamillu isumaginnittoqarfiit silassorissuusialuq atorlugu sullissisinnaanerannut Inatsisartut isumaat takorluugaallu pillugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissialuq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Asii Chemnitz Narup, Inuit Ataqtigiit)

Qujanaq siunnersuuteqartoq, Asii Chemnitz Narup oqallisissialuq soqutigintartup pingaarutilillu saqqummiunneranut.

Silassorissuusiamik (KI) atuineq peqqinnissaqarfimmi utoqqarnillu isumassuinnermi arlalitsigut atorneqarnissamut periarfissaqartoq iluaqutaasinnaasorlu paasineqarsimavoq. Uguuna silassorissuusialuq iluaqutissartai ajoqutitaalu taakkartorusuppakka.

Silassorissuusialuq (KI) sivisuumik inuunitsinnut akuusimavoq, maannakkorpiarlu sukkaasoorujussuarmik ineriartorluni, ulluinnarni inuuniarnitsinni aammalu nunarsuarmioqataansinni pinngitsaaliissummik isummerfigisariaqalerlugu.

Peqqinnissaqarfimmi uku pitsaaqutaassapput:

- Silassorissuusialuq (KI) peqqissutsimut paasissutissanut assilissanullu annertuumik atorneqarsinnaavoq nappaatit siusinaartumik paasineqarnissaannut aammalu napparsimasut qanoq pinissaat eqqornerusumik siulittuutigineqarsinnaassalluni. Taanna atorneqareerpoq.
- Napparsimasup paasissutissaasa nalilersornerisigut silassorissuusialuq (KI) ikiuutaasinnaavoq tulluussakkamik nakorsaasersuinnermut napparsimasunut ataasiakkaanut, taassumalu naammassisaqarsinnaaneq pitsanngorsassavaa nakorsaatiillu saniatigut sunniuteqartarnerat annikillissinnaallugu.
- Silassorissuusialuq (KI) allaffissornikkut suliasat soorlu journalimut ikkussuutassat, akiligassanik sananeq, piffissap pilersarusionera suliarisalersinnaavai, taamaaliornikkut peqqinnissaqarfimmi sulisut napparsimasut paaqqutarineqarnerannut ukkatarinnissinnaasunngorlugit.

Utoqqaat paaqqutarineqarneranni uku pitsaaqutaapput:

- Silassorissuusialuq aqutaanik maluginiutit atortullu tassunga attuumassuteqartut utoqqaat peqqissusaat nakkutigisinnaavaat peqqigunnaarsinnaanerannillu kalerriisinnaallutik imaluunniit orloriataarnissaannik kalerriisinnaallutik.
- Robottit silassorissuusiamillu aquneqartut utoqqaat ulluinnarni suliasaannik soorlu iganermik, eqqiaanermik imminnullu eqqiluisaarnissaannik¹ ikiorsinnaavaat, nammineersinnaanerant inuunerissaarnissaallu annertusarlugu.

¹ <https://innovationsfonden.dk/da/presse/robotter-ruller-paa-plejehjem#Robotter%20Skal%20frigive%20Varme%20HC3%A6nder>
<https://www.kl.dk/videncenter/teknologier/teknologioversigt/fysiske-robotter/sanserobotter>¹

- Qarasaasiakktut ikiortit silassorissuusiallu utoqqarnut inoqusersuutaallutillu aliikkusersuutaasinnaapput, kiserliorlutik immikkoortitaasutullu misigisimanerannik annikillisaataasinnaasut. Tamanna aamma inuunerissaannerulernermut iluaqutaasinnaavoq².

Tamaat isigalugu silassorissuusiap (KI) paasissutissat assilissallu inunniit eqqornerusumik sukkanerusumillu misissoqqissaarsinnaavai, pitsaanerusumik nappaatit suussusersinissaannik nakorsarneqarnerisalu inernerisa pitsaanerusumik anguneqarnissaannik kinguneqarsinnaasumik. Suliassat imminik ingerlaleratigit piffissat nukiillu allanut atorsinnaalissapput, taamaattumillu sulinermik pitsaanerulersitsissallutik aammalu napparsimasut utoqqaallu utaqqisinnerqartarnerat pitsanngorsarneqarsinnaalluni. Katsorsaaneq paaqqineqarnerullu silassorissuusiap misissoqqissaagai atorlugit toraarnerusumik tunngatinneqarsinnaapput taakkununga, pisariaqartitsinerpaanut. Piffissami, paaqqinninnermut "assannik kissalaartunik" taama amigaateqarfigingaakkatsinni, taamaattumik pitsaaqutaasussatut isigaarput, aamma uani nutaaliornermik misiliinissarput soorlu utoqqarnik paaqqinninnermi utoqqarnillu paaqqinnineq ataqqinninngitsoq piffissaqarfigineqanngitsorlu unitsinniarlugu.

Aamma silassorissuusiap (KI) ajoqutitaqarpoq:

- Paasissutissat isumannaatsuunissaannut tatiginnissinnaanermullu isumakulunnartoqarpoq, pingaartumik peqqissutsimut paasissutissat isertuussassat pineqaartillugit.
- Silassorissuusiap-algoritmit kukkuneqariataarsinnaallutillu illuinnaasiortuusinnaapput, pingaartumik paasissutissanik amigartunik imaluunniit equngasunit aallaaveqarluni misileraataasimappata.
- Silassorissuusiap (KI) atorneratigit inuup sunnerneqarsinnaanera misigeqatiginnissinnaaneralu paaqqutarinninnermi passussinermilu annikillissinnaavaa, napparsimasut misigissusaannut pitsaanngitsumik kinguneqarsinnaasumik. Soorlu assersuutigalugu anersaakktut isumassuinnermi napparsimasumut toqjartortumut taassumalu ilaqaatanut/qanigisaanut.

Maannakkorpiaq ernumaginngilara silassorissuusiap (KI) atorfiit naalleralernissaanut soorlu assersuutigalugu peqqinnissaqarfimmi. Arlaqartunik tigussaasunik suliassaqarpoq napparsimasunik paaqqutarinninnermi passussinermilu, silassorissuusiap (KI) suliarinngisaanik soorlu aaviinerit, quiffiliinerit (kateder) imerpalasulersuusiinerit (veflon) aammalu napparsimasoq suleqatigalugu isumassuineq ataqqinninnerlu. Aamma psykiatrimi, suliani annerpaarpaat ilagimmassuk avatangiisinut sungiusarneq, ilaatigit ataatsimoorussilluni suliaqarneq aammalu attaveqatigiinnermik pilersitsinermik suliniutit. Tassa imatut paasillugu inummit-inummut-atassuteqarneq katsorsarnermut ilaatillugu, attaveqatigeeriaatsit assigiinngisitaartut atornerarlutik.

Pilaavimmi allaanerulaartumik, tassanimi ineriartornermik takusaqarpugut. Pilaanerit amerlasuut robottinit ingerlanneqartarput, sukumiisuullutillu isumannaatsutut paasineqarsimasut. Ataatsimut isigalugu silassorissuusiap (KI) atornerata peqqissaaneq utoqqarnillu paaqqutarinnineq annertuumik pitsanngorsarsinnaavaat, pingaartuuvorli pitsaaqutaasa ajoqutaasalu oqimaalutarnissaat aammalu

² <https://www.dr.dk/nyheder/indland/efterskoler-mobiler-og-sociale-medier-skaber-mere-mistrivsel>

silassorissusiap (KI) atortorilernera mianersorluni pitsaassusaasa annertusineqarnissaat ajoqutaasinnaasullu annikillissarnissaat.

Isiginnittaasera annertunerulersissagukku, inunnut tunngasortai, ernumassutigaaakka. Misissuinerit meeqqat akornanni nunani skandinaviameersuni takutippaat, meerarpassuit inuusuttorpasullu atugarliortut, taamaannerannullu ilaatigut peqqutaasoq piumasaaqatit annertusiartornerat, atuarfimmi sunngiffimmilu qarasaasianik/skærminik atuinnermut³. Taassuma kinguneratut misileraatitut qarasaasiat/skærmit mobiilillu efterskolit ilaanni atorunnaarneqarsimapput inuusuttut inuunerannut iluaqutaasumik. Tassunga ataqatigiisillugu taamaattumik pingaartuuvoq isiginiassallugu nunatsinni meeqqat atuarfiini suli qarasaasianik/skærminik atuineq annertusigaluttuinnartup inissisimanagera. Illuatungaani pisariaqarpoq pitsaasumik atuartitsisoqassappat meeqqanik avinngarusimasuniittunik, angerlarsimaffimminni atuartinneqartuni, aappaatigulli isummerfigisariaqarlutigu, meerartatta inuusuttortattalu inuinnaat naapittarfiinni, ass. facebookkikkut atuigaluttuinnarnerat, siunertapiloqartunit sunniinartoqartarnerani (groomingertinneqarnissamik), qinngasaarneqarnissamik aammalu allatut atornerlunneqarnissamik ulorianartorsiorfusinnaasumi. Taamaattumik pingaartuuvoq, sinaakkusiinissarput, meeqqat inuusuttullu akornanni atugarliornerit pinngitsoortinniarlugit pinaveersaartinniarlugillu.

Siunnersuuteqartoq isummanut takorluukkanullu silassorissuusiap (KI) atorneqarneranut apersuivoq aammalu atuutilersinneqarnissaanut atasumik akunnattoorfusinnaasut aningaasartuutillu apersuutigalugit. Siunnersuuteqartoq aamma silassorissuusiap (KI) atornissaanut siumut isigaluni pilersarusiornissamik apeqquteqarpoq. Taamaattumik pissusissamisoorpoq siullermik isumaqatigiissutigisallugu tunngavilimmik, ilumut silassorissuusiap (KI) qimaguteqqikkunnarani aammalu Inatsisartut sulinerannut akuujuartussanngornerisq?

Taamaassappat apeqqutit sukumiinerusumik isummerfigisariaqassavagut, ulluinnatsinni politikikkikkut sulinitsinnut kalluaasussanngussamat. Tassungali killinnginnitsinni uagutsinnut pingaarnerpaavoq, silassorissuusiap (KI) paasissutissanik tigussaasunik uppernartunillu tunniussaqaartarnissaata paasinissaa. Piviusunik misissuillunga ChatGPT aperisimavara kikkunersugut Demokraatini. Quiagilaakkannik tupaallallunga paasivara, politikkeriullunga tyskeq, parteeqatikkalu marluk saamerlerni partiini inissisimasut. Tassa pissutissaqarpoq silassorissuusiap (KI) atornissaanut nalilersorluarnissaa pisortaqaarfitta ingerlatsivianni oqartussaasutullu silassorissuusiap (KI) tamakkiisumik atorsinnaalinnginnerani.

Pineqartumut suleriesissamik inerisaassagutta, nakkutigisariaqarparput, qanoq ajornanngitsigisumik sukkatigisumillu assersuutigalugu attaveqaatit kipisoorneranni, qarasaasianik isumalluuteqarnata assaat atorlugit sulisinnaanerput isumaginissaa.

Pitsaaqutilerujussuartut isigaarput, pisortat allaffeqarfiat siunissami oqilisaanneqarsinnaasoq silassorissuusiap (KI) atorneratigut. Soorlu silassorissuusiap (KL) atorneratigut, assersuutigalugu nutsigassanut sukkanerusumik allakkatigut suliassat oqaatsinut arlalinnut suliaritissinnaavagut. Kalaallisulli oqaatsitta ineriartortinnissaat pisariaqarpoq tamakkiisumik atorneqalinnginnerani. Kalaallisut oqaatsivut

³

assigiingitsorpassuarnik isumaqartiterput, tamarmillu suliqqaaseqartinneqaratik, taamaattumik sulit nutserisut, oqalutsit allaffimmiut pikkorissut, oqaatsitsinnik suliaqartut pisariaqartippagut oqaatsitigut ataqatigiisumik ineriartortissagutsigu silassorissuusiap (KI) atulerneratigut. Siunissami taamaattumik peqqinnissaqarfimmi qarasaasiakkut oqalutseqarnissaq atorineqalissaaq, oqalutsi timitalimmik najuutinnikkaluartoq. Maannakkut unamminartinneqartut millissagaluarput, ajoraluartumimmi takusaratsigit napparsimasunik oqaloqateqarnissaat taamaatiinnartarnerat piffissallu allanngortittarneri oqalutsinik amigaateqarneq peqqutigalugu. Tassani siunissami iluaqutaassagaluarpoq nunanit allanit peqqissutsimut immikkut ilisimasalinnik atorfinitsitsisalerutta, danskit oqaaserinningsaannik oqaatsinik allanik oqaaseqartunik. Innuttaasut peqqissutsimut neqeroorfiginissaannut qanorluunniit killilersussanngilagut, danskit oqaasiinut attuumassuteqarnerput piinnarlugu.

Inuiaqatigiit tamakkiisumik isigissagutsigit, aammalu pingaartumik atuutsilernissaanut aningaasartuutit eqqarsaatigalugit pingaartuuvoq uku isummorsorfiginissaat:

- Silassorissuusiap (KI) qarasaasiami programmiata aamma -algoritmer ineriartortinnissaat aammalu atortuni pioreersuni attaveqaasersuutinilu teknikkikkut atortut ilaatilernissaat.
- Katersinernut, toqqortanut aammalu peqqissutsimut paasissutissarpasuit passunnerini, piariaqarpoq sungiusarnissaq silassorissuusiallu atortuisa ingerlannissaat.
- Peqqinnissaqarfimmi sulisut aammalu paaqqutarinnittut silassorissuusiap (KI) atornissaanut sungiusarnerannut aningaasartuutit aammalu immikkut ittumik IT-mik suliaqartut ilinniartinneqarnerannut aserfallatsaaliuinissamut atortullu aqqissornissaannut.
- Aningaasartuutit, silassorissuusiap (KI) atuutilersinnissaanut inatsisit, malittarisassat ileqqorissaarnermullu malitassat, tassani kisitsisaatit isumannaallisarneri tatigeqatigiinnerlu malinneqarnerisut.
- Nukiit sulisullu silassorissuusiap (KI) nutaamut naleqqussarnissaannut aningaasartuutit, tassanilu immaqa aamma suliffimmi inissisimanerup suleriutsillu allanngortinnissaat.
- Nutarsaajuarnernut, aserfallatsaaliuinernut silassorissuusiallu (KI) suliarinerat qulakkiissallugu piffissap ingerlanerani sunniuteqarluartumik isumannaatsumillu ingerlaneranut aningaasartuutit.

Qulaani pineqartoq qanoq aningaasartuutaatigissanersoq, oqaatigisinnaanngilluinnarpara, naatsorsuutigisinnaavarali annertoorujussuarmik aningaasaliisoqarnissaanik pisariaqartitsissasoq. Eqqortumik suliarineqaruni, sipaarutaasinnaasorujussuuvoq, pitsanngorsaanermillu aammalu pitsaassutisimik qaffatsitsinnaalluni siunissami peqqissutsikkut paaqqinninnermi aamma utoqqaat isumassorneqarneranni. Kattuffinnut pingaartuuvoq sukumiisumik aningaasatigut nalilersuinissaq pilersaarusiornissarlu qulakkeerumallugu, silassorissuusiap (KI) aningaasaliissutitik annerpaamik iluanaarutiginnissaat.

Taamatut oqaaseqarlunga soqutiginnartumik oqallinnissaq qilanaaraara.